

Stop met kussen van papegaai

Nee, hij zou geen parkieten in bejaardencentra verbieden. De aanwezigheid van zo'n vogeltje is tenslotte vaak heel belangrijk voor ouderen, maar de zorg moet wel met heel veel hygiëne worden omgeven zodat de mensen er niet dood aan gaan. „En laat iedereen toch ophouden met het kussen van papegaaien en andere vogels, zoals je veel ziet. Dat is echt heel onverstandig.” Dat zegt Ab Osterhaus, hoogleraar aan de medische faculteit van de Erasmus Universiteit Rotterdam en hoofd van de afdeling Virologie van het Erasmus MC. Hij kent de gevaren van zoönosen - ziekten die van dieren op mensen overspringen - als geen ander maar benadrukt tegelijk dat het allemaal relatief is.

„Natuurlijk gaan er mensen dood aan, maar we moeten het wel in perspectief zien. Het liefst zouden we alles tot de op de bodem uitzoeken, maar daar is gewoon geen geld voor. Als gevolg van bezuinigingen staan diagnoses in ziekenhuizen onder druk. Men begint gewoon met behandelen. Vaak blijkt dan vanzelf wel wat er aan de hand is.” Uit recente cijfers blijkt dat in de regio Rijnmond, waar Osterhaus werkzaam is, de meeste meldingen van papegaaienziekte voorkomen. Ook dat zegt Osterhaus weinig. „Misschien is de diagnostiek hier wel heel goed. Als je goed zoekt, vind je altijd meer.” Aanvullende maatregelen vindt de hoogleraar niet per se nodig. Hij is wel blij met alle aandacht, zoals dit verhaal. „Mensen die met dieren werken of ze houden, moeten zich bewust zijn van de risico's. Als ze dan ziek worden, kunnen ze er zelf naar verwijzen bij de dokter. Dat helpt bij het kiezen van de juiste behandeling en daarmee de genezing.”

Kussen van vogels is echt heel onverstandig, zegt hoogleraar Ab Osterhaus.

Aandacht mag nooit verslappen

Als professor Johannes Huisman (86) het voor het zeggen had, wist hij het wel. Hij zou een grote groep patiënten gedurende lange tijd, bijvoorbeeld 5 tot 10 jaar, laten volgen en bijvoorbeeld op grote schaal onderzoek naar lekkende hartkleppen adviseren, om te ontdekken wat de gevolgen van een zoönose als de papegaaienziekte op lange termijn zijn. „Daar hebben we nu geen idee van, terwijl er wel signalen zijn die duiden op akelige complicaties aan organen op lange termijn. Mijn overtuiging is dat bepaalde afwijkingen ten onrechte niet worden toegeschreven aan bepaalde infecties.”

Huisman maakt de vergelijking met waterpokken. Bekend is dat het virus dat dit veroorzaakt op latere leeftijd kan zorgen voor gordelroos. „Het blijkt dus dat een ziekte jaren een sluimerend bestaan kan leiden om vervolgens keihard de kop op te steken. Als er een herinenting zou zijn, zouden we dat wellicht kunnen indammen.”

De aandacht voor infectieziekten mag volgens Huisman nooit verslappen. „In de jaren zeventig dachten we het allemaal wel te weten, maar toen kwamen aids en Sars. We moeten echt voortdurend alert blijven. Niemand weet welke gevaren er nog schuilen.”

Professor Huisman is internationaal een autoriteit op het gebied van infectieziekten en vaccinaties. In Rotterdam is het Huisman Onderzoekcentrum naar hem vernoemd.

Geitengriep, hondsdolheid, gekkekoeienziekte, kattenkrabziekte, vogelgriep, papegaaienziekte. De naam zegt het al. Dieren kunnen mensen ziek maken. Zelfs tot de dood er op volgt.

door Anne Boer
anneboer@destentor.nl

Het was onlangs zomaar een bericht in deze krant. Een Zwollenaar lag vijf weken op de intensive care, doodziek geworden na een ogenschijnlijk onschuldig bezoek aan een vogelbeurs in Zwolle. Hij bleek, evenals drie andere bezoekers, de papegaaienziekte te hebben opgelopen. Tot twee keer toe balanceerde de man op het randje van de dood doordat de besmetting niet alleen leidde tot een ernstige longontsteking maar ook tot hartritme stoornissen, nierfalen en leverproblemen.

De papegaaienziekte is een zoönose. Een infectieziekte waarbij mensen door dieren worden besmet. Zestig procent van alle bekende infectieziekten en zeventig procent van alle 'nieuwe' infectieziekten is oorspronkelijk afkomstig van dieren. En er is nog veel meer op komst. In recent Amerikaans onderzoek wordt gesproken over 300.000 nog niet ontdekte virussen in dieren, die in de toekomst epidemieën zouden kunnen veroorzaken.

De papegaaienziekte maakt meer slachtoffers dan de veel bekendere legionellaziekte en Q-koorts. Vrijwel jaarlijks overlijden patiënten aan de gevolgen van de papegaaienziekte, die ook hart, longen, hersenen en andere organen kan aantasten. In 2007 waren dat er zelfs drie en in 2011 twee. Veel meer patiënten belanden met een ernstige longontsteking in het ziekenhuis. Dat zijn er zeker 320 per jaar. Het is het bekende topje van de ijsberg. Meestal wordt helemaal niet gezocht naar de oorzaak van de longontsteking. Het komt zelfs voor dat patiënten wekenlang voor een gewone longontsteking worden behandeld in een ziekenhuis en daardoor antibiotica krijgen toegediend die helemaal niet aanslaat bij iemand met papegaaienziekte. Intussen staan de ziekmakende vogels thuis nog gewoon in de woonkamer.

De slachtoffers zijn veelal bezitter van een kromsnavel, zoals een parkiet of papegaai. Ook medewerkers van vogelopvang en argeloze bezoekers van winkels, markten en shows met vogels én mensen die (stads)duiven voeren worden getroffen. De naam papegaaienziekte deugt daarom niet. De ziekmakende bacterie is bij bijna 500 vogelsoorten aangetroffen, waaronder ook kippen, eenden en kalkoenen. Het aantal meldingen van papegaaienziekte (psittacose) bij de mens in Nederland behoort tot de hoogste van Europa en is in tien jaar tijd meer dan verdubbeld. Dat bracht de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) tot het dringende advies aan de minister van Volksgezondheid in te grijpen. Om de kans op verspreiding en blootstelling aan de ziekmakende bacterie te beperken, zouden kromsnavel voortaan twee keer per jaar getest moeten worden. Alleen aantoonbaar gezonde vogels zouden vervolgens nog op markten en in winkels toegelaten mogen worden. Daarnaast zou er een verplichting moeten komen om bezoekers van shows en winkels te wijzen op de risico's die ze lopen. Als ze dan ziek worden, kunnen ze in ieder geval de dokter op weg helpen en zo mogelijk veel ellende voorkomen. Het ministerie legde de adviezen naast zich neer. De risico's zouden te klein zijn om dit soort (dure) maatregelen te rechtvaardigen. Alleen mensen die in nauw contact komen met besmette vogels zouden risico lopen, terwijl veel deskundigen aanvoe-

Ziek v

Jaarlijks overlijden patiënten aan de gevolgen van de papegaaienziekte.

ren dat je de ziekte via inademing juist heel makkelijk kunt oplopen, zoals ook het verhaal van de Zwollenaar bevestigt.

Wat het waarschuwen betreft: dat moeten gemeenten volgens de minister maar afdwingen bij het verlenen van vergunningen. Maar die doen dat niet. „Voor ons is hiermee de kous voorlopig af. Wij kunnen uitsluitend adviseren. De politiek is nu aan zet”, aldus een woordvoerder van de NVWA.

Door de huidige aanpak is over de echte omvang van de papegaaienziekte in Nederland weinig bekend. De NVWA schat dat 20 procent van de fokbestanden van kromsnaveligen besmet is. Hoe dat is onder pluimvee, kalkoenen en eenden is vooralsnog gissen. Dat is nooit onderzocht en daardoor zijn de risico's voor werknemers en omwonenden ook niet bekend. Naar aanleiding van verontrustende cijfers uit België (85 procent kippen en kalkoenen besmet) komt daar verandering in. Het Centraal Veterinair Instituut in Lelystad gaat de pluimveestapel onder de loep nemen.

Er zijn wereldwijd meer dan 850 verschillende zoönosen bekend. Daarvan komen er 100 in Nederland voor. De papegaaienziekte is - in vergelijking met andere - nog een redelijk vriendelijke vijand. Voor de experts staat wel vast dat zoönosen in het algemeen een niet te onderschatten gevaar zijn. Wereldwijd is er steeds meer aandacht voor. Het onderzoek in Nederland wordt met miljoenen van het rijk en Europa de komende jaren flink opgevoerd om pre-

in onze dieren

ekte. De naam is misleidend. De ziekmakende bacterie is bij bijna 500 vogelsoorten aangetroffen, waaronder ook duiven. foto's Hollandse Hoogte

Het ergste is niet de ziekte maar wat daarna komt

Hij zou het van de daken willen schreeuwen: de papegaaizenziekte is een ernstige ziekte, die zwaar wordt onderschat en omdat de meeste patiënten niet eens weten dat ze het hebben, zijn de gevolgen groot. Dick van Dijk (73) uit Wijk bij Duurstede (gemeente Zwolle) werd in 1975 ziek. Hij weet nog als de dag van gisteren hoe het ging en vooral wat de gevolgen waren. „Het ergste is niet de ziekte, maar wat daarna komt. Ik ben er jaren zoet mee geweest voordat ik me weer een beetje fit voelde. Het is een lijdensweg geweest.”

Boos was hij daarom toen hij onlangs las over het lot van een plaatsgenoot die op de intensive care belandde na een bezoek aan een vogelmarkt. „Wat mij betreft verbieden ze vogelmarkten. Het gevaar is te groot.” En dat zegt een man die zelf fanatiek vogels hield en vogelmarkten organiseerde. Toen hij in november 1975 met dwergpapegaaien meedeed aan een tentoonstelling maakte hij een grote fout. Hij scheidde de paren. „Dat mag je dus nooit doen. Dwergpapegaaien vormen paartjes voor het leven. Als je ze uit elkaar haalt, geeft dat zoveel stress dat ze ziek kunnen worden en daarmee ook mensen kunnen besmetten.”

Dat gebeurde. Van Dijk dacht aan een griepje, maar de koorts werd steeds hoger. „Doodziek was ik. De koorts liep op tot 40,8 graden.” Dagenlang ging dat zo door, tot duidelijk werd dat hij papegaaizenziekte onder de leden had. In zijn zoektocht naar deskundige hulp kwam Van Dijk ook in contact met professor Huisman in Rotterdam. „Om hem te helpen bij zijn onderzoek heb ik hem ruim tien jaar elke week gebeld om te vertellen hoe het met me ging.”

Al met al verbaast het hem dat de houding ten opzichte van de ziekte nog steeds zo 'slap' is. „Als ze dan geen vogelmarkten of parkieten in bejaardentehuizen, zoals in Duitsland, willen verbieden, laat ze dan tenminste waarschuwen voor de risico's. Dan weten mensen die ziek worden wat ze eventueel onder de leden kunnen hebben en is de kans ook kleiner dat ze zich met een onzinnige diagnose het bos in laten sturen.”

.....
www.ziekdoordier.nl

ventie, opsporing en bestrijding te verbeteren. Dit alles gebeurt in de wetenschap dat Nederland in een kwetsbare positie verkeert. Ons land is een ideale kweekvijver voor nieuwe ziektes. Nederland is niet alleen een van de dichtst bevolkte landen ter wereld maar kent ook nog eens een zeer intensieve veeteeltindustrie en wereldwijde handelsactiviteiten in onder meer de zeehavens. Uitbraken van varkenspest (1997-1998), mond- en klauwzeer (2001), vogelgriep (2003), blauwtong (2006), Q-koorts (2007-2009) en Schmallenbergvirus (2011) onderstrepen de gevaren.

Het onderzoek naar zoönosen staat in Nederland op hoog niveau, mede dankzij het Centraal Veterinair Instituut (CVI) in Lelystad. Daar wordt de komende jaren nog een schepje bovenop gedaan. Op het terrein van het CVI - onderdeel van Wageningen Universiteit - verrijst een nieuw, geavanceerd onderzoekscentrum waar onder de strengste veiligheidsvoorzieningen ook kan worden gewerkt met grote huisdieren (koeien, varkens en kippen). Het gebouw wordt naar verwachting in mei opgeleverd. Zowel wetenschappelijke instituten als bedrijven gaan er onderzoek doen. De nieuwbouw kost 8 miljoen euro. De Europese Unie en de Nederlandse regering dragen het meeste bij.

Gezien de gevaren die het werk met dit soort ziekteverwerkers met zich meebrengt, behoort het terrein

“
Uitdaging waar we voor staan is zo snel mogelijk reageren op nieuwe ziekten om grote uitbraken te voorkomen

prof. dr. Wim van der Poel

in alle opzichten tot de best beveiligde van Nederland. Dieren die er in gaan, komen er nooit meer uit. Ze worden steeds na afloop van een onderzoek in het gebouw vernietigd. „Anders zouden de risico's te groot zijn”, zegt prof. dr. Wim van der Poel die aan het centrum is verbonden.

Hij geeft aan dat - mede op verzoek van de Wereldgezondheidsorganisatie en de Europese Unie - de komende jaren op veel meer fronten onderzoek zal worden gedaan naar de risico's van zoönosen. „De belangrijkste uitdaging waar we voor staan is zo snel mogelijk reageren op nieuwe ziekten om grote uitbraken te voorkomen.”

Nader onderzoek kan leiden tot nieuwe richtlijnen, bijvoorbeeld voor de afstand tussen woonwijken en potentiële risicobronnen als veehouderijen. De vreselijke gevolgen van de Q-koorts (geitenziekte) maakten duidelijk dat mensen die vijf kilometer van een besmet geiten- of schapenbedrijf wonen ook een verhoogd risico op infectie hebben.

Intussen moeten volgens het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten bedrijfsartsen en Arbodiensten snel meer oog krijgen voor ziektes die van dier op mens overspringen. „Zoönosen spelen een steeds grotere rol in het dagelijkse leven en zouden daarom standaard onderdeel moeten zijn van iedere risicoanalyse op de werkvloer. Tot op heden zijn het echter de stiefkindjes in de arbogidsen.”

.....
Volgende week: Dramatische dood van een Lyme-patiënt